

ISSN (Print): 2304–5809
ISSN (Online): 2313–2167

Науковий журнал
«МОЛОДИЙ ВЧЕНИЙ»

№ 7 (95) липень 2021 р.

Редакційна колегія журналу

Сільськогосподарські науки

Базалій В.В. – д-р с.-г. наук
Балашова Г.С. – д-р с.-г. наук
Бондар О.Б. – канд. с.-г. наук
Клименко М.О. – д-р с.-г. наук
Коковіхін С.В. – д-р с.-г. наук
Лавриненко Ю.О. – д-р с.-г. наук
Писаренко П.В. – д-р с.-г. наук

Історичні науки

Змерзлий Б.В. – д-р іст. наук

Юридичні науки

Бернацька Н.І. – д-р. юрид. наук
Стратонов В.М. – д-р юрид. наук

Політичні науки

Наушкіна С.М. – д-р політ. наук
Яковлев Д.В. – д-р політ. наук

Педагогічні науки

Козяр М.М. – д-р пед. наук
Рідей Н.М. – д-р пед. наук
Федяєва В.Л. – д-р пед. наук
Шерман М.І. – д-р пед. наук
Шипота Г.Є. – канд. пед. наук

Філософські науки

Лебедева Н.А. – д-р філос.
в галузі культурології

Психологічні науки

Шаванов С.В. – канд. псих. наук

Філологічні науки

Шепель Ю.О. – д-р філол. наук

Технічні науки

Гриценко Д.С. – канд. техн. наук
Дідур В.А. – д-р техн. наук
Шайко-Шайковський О.Г. – д-р техн. наук

Економічні науки

Іртищева І.О. – д-р екон. наук
Козловський С.В. – д-р екон. наук
Шапошников К.С. – д-р екон. наук

Медичні науки

Нетюхайло Л.Г. – д-р мед. наук
Пекліна Г.П. – д-р мед. наук

Ветеринарні науки

Морозенко Д.В. – д-р вет. наук

Мистецтвознавство

Романенкова Ю.В. – д-р мистецт.

Соціологічні науки

Шапошникова І.В. – д-р соц. наук

Хімічні науки

Козьма А.А. – канд. хім. наук

Військові науки

Можаровський В.М. – д-р військ. наук

Міжнародна наукова рада

Adam Wrobel – Doktor, Associate Professor (Poland)
Arkadiusz Adamczyk – Professor, Dr hab. in Humanities (Poland)
Giorgi Kvinikadze – PhD in Geography, Associate Professor (Georgia)
Inessa Sytnik – Professor, dr hab. in Economics (Poland)
Janusz Wielki – Professor, dr hab. in Economics, Engineer (Poland)
Javad Khamisabadi – Professor, PhD in Industrial management (Iran)
Michal Sojka – Doctor in Engineer (Poland)
Stanislaw Kunikowski – Associate Professor, Dr hab. (Poland)
Wioletta Wojciechowska – Doctor of Medical Sciences (Poland)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глушченко Олесь Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Росія)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
НБУ ім. В.І. Вернадського, Google Scholar, CrossRef, Index Copernicus.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ серія КВ № 18987-7777Р,
видане Державною реєстраційною службою України 05.06.2012 року.

Обкладинка журналу присвячена Володимирові Винниченку – одному з найпопулярніших вітчизняних письменників початку ХХ століття, відомому українському громадсько-політичному і державному діячеві. Винниченко-митець – це яскрава індивідуальність, у якій поєдналися найсуттєвіші риси перехідної доби – від критичного реалізму до модернізму. Винниченко-політик – одна з найважливіших постатей Української революції 1917–1921 років. Саме Володимир Кирилович очолив перший український уряд, створений у 1917 році Центральною Радою, і був головним автором усіх декларацій, універсалів та законодавчих актів Української Народної Республіки.

ЗМІСТ

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

- Андрощук О.В., Голобородько М.Ю., Головченко О.В., Миронюк А.Б.**
Теоретичні особливості використання центрів обробки даних в приватних хмарах: вимоги побудови, види, переваги та недоліки, надійність.....1

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ
ТА СПОРТ

- Драч Т.А., Цимбалюк О.К.**
вплив Занять пілонним спортом та повітряної акробатики на загальний фізичний стан виконавців 6

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

- Гейнак О.І.**
Базовий тренінг програми «Молодіжний працівник» як інструмент формування когорти фахівців, які працюють з молоддю.....9
- Жукевич І.П., Спірічева О.В.**
Роль самоосвіти в процесі дистанційного навчання 13
- Мельниченко О.В., Бурда Ю.С.**
Андрагогічні засади навчання дорослих.....16
- Тарчинська Ю.Г.**
Творчий почерк педагога-піаніста Наталії Шигунової.....19
- Теодорович С.О., Жигаль З.М.**
Психологічна свобода як складова творчої педагогічної діяльності хормейстера.....22
- Тертична Н.А., Козяк А.В.**
Сучасні виклики дистанційної освіти: можливості та загрози.....26
- Хоружа А.А., Ярова І.Б.**
Проблема створення електронного підручника для вищої школи в умовах сучасних парадигмальних змін.....34
- Черняк С.Г.**
Персоніфікований підхід до вивчення проблеми освітньо-педагогічного прогнозування в Україні (1917–1920 рр.).....40
- Яновська Т.А.**
Психологічні основи профілактики практичним психологом конфліктів у підлітковому середовищі.....45

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

- Климчук І.І.**
Особливості функціонування громадської дипломатії Королівства Норвегії.....49
- Климчук І.І.**
Шведський інститут: скандинавський досвід налагодження міжнародних зв'язків та створення можливостей для взаємодії шведів зі світом 56

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Братусь І.В., Свердлик З.М., Гунька А.М.**
Реалізм абсурду та абсурд реалізму в п'єсах «Старший син» Олександра Вампілова та «Чекаючи на Году» Семюеля Бекета.....61
- Гетьман З.О.**
Текстова категорія діалогічності з огляду на постулати еколінгвістики.....67
- Микитюк І.М., Атітян А.І.**
Перекладацькі трансформації у процесі відтворення емоційно-оцінної лексики в аудіовізуальному перекладі серіалу «Бриджертони».....72
- Павлович Т.І., Суродейкіна Т.В., Швигар Д.М.**
Особливості історизмів та лексичних архаїзмів у творчості Г. Лавкрафта.....78
- Соловйова О.В., Суродейкіна Т.В.**
Аналіз іменникових і дієслівних суфіксів у давньоанглійській поемі *Beowulf*.....85
- Трунова О.С.**
Основні поетичні концепції у творчості Бай Хуа.....90

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

- Авер'янова Н.М., Воропаєва Т.С.**
Розвиток конфліктологічних ідей в історії філософської думки (від Іммануїла Канта до Макса Вебера).....93
- Якуніна К.І.**
Соціально-психологічні аспекти релігійності...100
- Ярмолицька Н.В., Москальчук М.М.**
Проблеми соціального прогресу в суспільно-політичній та філософській думці України у дослідженнях українського радянського філософа – Олександра Лисенка 103

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

- Бушмін В.О.**
Особливості дослідження маркувальних позначень в контексті товарознавчої експертизи транспортних засобів.....110
- Годютяк-Пенкальська М.В.**
Зловживання податкових органів в правовідносинах з платниками податків.....114
- Золотухіна А.О., Штундер В.Є.**
Проблема правового регулювання зайнятості в Україні.....121

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

- Паламарчук Д.М., Паламарчук Н.О.**
Енергетична політика Польщі в процесі трансформації енергетичної політики ЄС.....124
- Ушакова О.А.**
Розвиток операцій з платіжними картками в банках України.....128

CONTENTS

ENGINEERING SCIENCES

- Androshchuk Olha, Holoborodko Maksym, Golovchenko Oleksandr, Myroniuk Andrii**
Theoretical peculiarities of using data processing centers in private clouds: construction requirements, types, advantages and disadvantages.....1

PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

- Drach Tamara, Tsybalyuk Olena**
The influence of pylon sport and aerial acrobatics on the general physical condition of performers.....6

PEDAGOGICAL SCIENCES

- Heinak Olena**
Basic training of the youth worker program as a tool instrument for forming a cohort of specialists working with young people.....9
- Zhukevych Iryna, Spiricheva Olga**
The role of self-education in the process of distance learning.....13
- Melnichenko Olga, Burda Yuliia**
Andragogical principles of adult teaching.....16
- Tarchynska Iuliia**
Creative character of the teacher-pianist – Nataliia Shypunova.....19
- Teodorovych Svitlana, Zhyhal Zoriana**
Psychological freedom as part of creative pedagogical work of a choir conductor.....22
- Tertychna Nadiya, Kozyak Anastasia**
Modern challenges of distance education: opportunities and threats.....26
- Khoruzha Lyudmila, Yarova Ilona**
The problem of creating an electronic textbook for higher education in the conditions of modern paradigm changes.....34
- Cherniak Sergii**
Personalized approach to studying the problem of educational and pedagogical forecasting in Ukraine (1917–1920).....40
- Yanovskaya Tamara**
Psychological fundamentals of prevention of conflict practitioner in adolescent environment.....45

POLITICAL SCIENCES

- Klymchuk Iryna**
Features of functioning of public diplomacy of the Kingdom of Norway.....49
- Klymchuk Iryna**
Swedish institute: the Scandinavian experience of establishing international relations and creating opportunities for Swedish interaction with the world.....56

PHILOLOGICAL SCIENCES

- Bratus Ivan, Sverdlyk Zoriana, Gunka Anna**
The realism of absurdity and the absurdity of realism in the plays “The Eldest Son” by Alexander Vampilov and “Waiting For Godot” by Samuel Beckett.....61
- Getman Zoya**
Textual category of dialogics in terms of ecolinguistics.....67
- Mykytiuk Iryna, Atitian Andriiana**
Translation transformations in the process of emotional evaluative vocabulary rendering in audiovisual translation of a drama series «Bridgerton».....72
- Pavlovych Tetiana, Surodeikina Tetiana, Shvyhar Diana**
Peculiarities of obsolete and archaic words in the stories by H. Lovecraft.....78
- Soloviova Olha, Surodeikina Tetiana**
Analysis of noun and verb suffixes in the old English poem *Beowulf*.....85
- Trunova Olena**
Main poetic concepts in the works of Bai Hua...90

PHILOSOPHICAL SCIENCES

- Averianova Nina, Voropayeva Tetiana**
Development of conflictological ideas in the history of philosophical thought (from Immanuel Kant to Max Weber).....93
- Yakunina Kateryna**
Social and psychological aspects of religiousness.....100
- Yarmolitska Nataliia, Moskalchuk Maryna**
The problem social progress in the social-political and philosophy thought Ukraine in the research of the ukrainian soviet philosopher – Oleksander Lysenko.....103

LAW SCIENCES

- Bushmin Valerii**
Features of the study of marking designations in the context of commodity expertise of vehicles.....110
- Holutiak-Pekalska Marija**
Abuse of tax authorities in legal relations with taxpayers.....114
- Zolotukhina Lilia, Stunder Valeria**
The problem of legal regulation of employment in Ukraine.....121

ECONOMIC SCIENCES

- Palamarchuk Dmytro, Palamarchuk Nataliia**
Poland's energy policy in the process of EU energy policy transformation.....124
- Ushakova Oksana**
Development of payment card transactions in banks of Ukraine.....128

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-7-95-14>

УДК 82-994.09:165.82

Братусь І.В.¹

Київський університет імені Бориса Грінченка

Свердлик З.М.²

Київський національний університет культури і мистецтв

Гуцька А.М.³

Київський університет імені Бориса Грінченка

РЕАЛІЗМ АБСУРДУ ТА АБСУРД РЕАЛІЗМУ В П'ЄСАХ «СТАРШИЙ СИН» ОЛЕКСАНДРА ВАМПІЛОВА ТА «ЧЕКАЮЧИ НА ГОДО» СЕМЮЕЛЯ БЕКЕТА

Анотація. У статті розглядаються дві п'єси – «Старший син» Олександра Вампілова та «Чекаючи на Годо» Семюеля Бекета. Кожна з них аналізується окремо та в співставленні. Основним критерієм аналізу виступає баланс в них абсурдності та реалізму. Доводиться, що авторам п'єс вдалося творчо органічно осмислити дійсність як дивовижний механізм взаємодії безлічі складних факторів, що часто не піддаються логічному поясненню та мають свою власну аутентичну природу. Творчість Олександра Вампілова відштовхувалася від «радянських реалій», проте не містить «ідеологічного замовлення». В свою чергу Семюель Бекет презентує «західний погляд на життя», він відтворює актуальні для тогочасного світу проблеми «пошуку себе». В статті ми торкаємося філософських, культурологічних, економічних, моральних та інших аспектів поведінки «ліричних героїв» творів вищеназваних письменників. Основна увага приділяється неможливості усунути непорядкованість буття головних героїв традиційними шляхами. Авторам п'єс вдалося глибше зануритись в розуміння людської природи та здійснити літературне втілення відповідної «філософії життя».

Ключові слова: Бекет, Вампілов, театр абсурду, реалізм, «застій», СРСР.

Bratus Ivan

Borys Grinchenko Kyiv University

Sverdlyk Zoriana

Kyiv National University of Culture and Arts

Gunka Anna

Borys Grinchenko Kyiv University

THE REALISM OF ABSURDITY AND THE ABSURDITY OF REALISM IN THE PLAYS "THE ELDEST SON" BY ALEXANDER VAMPILOV AND "WAITING FOR GODOT" BY SAMUEL BECKETT

Summary. This article examines two plays, Alexander Vampilov's "The Eldest Son" and Samuel Beckett's "Waiting for Godot". Each of them is analyzed separately and in comparison. The main criterion of analysis is the balance of absurdity and realism in them. It is argued that the authors of the plays managed to creatively and organically comprehend reality as an amazing mechanism of interaction of many complex factors, which often cannot be logically explained and have their own authentic nature. Alexander Vampilov's work was based on "Soviet realities," but does not contain an "ideological order." In turn, Samuel Beckett presents a "Western view of life," he reproduces the problems of "search for self" relevant to the world of that time. In the article we touch upon the philosophical, cultural, economic, moral and other aspects of the behavior of the "lyrical heroes" in the works of the above writers. The main attention is paid to the impossibility of eliminating the unsettledness of the main characters' existence by traditional means. The authors of the plays have managed to delve deeply into the understanding of human nature and carry out a literary embodiment of the corresponding "philosophy of life." The literature of the second half of the twentieth century requires careful reading. It is noteworthy that such a reading cannot be purely homogeneous – we can constantly enrich it with new "discoveries". Even the authors themselves often simply "predicted" the future or only outlined the problems in their current environment. And these problems became relevant (or disappeared) in the XXI century. Beckett and Vampilov have a peculiar tendency to the volatility of being, to its infinite mystery within the general paradigm. Of course, the different cultural and historical context of the writers' lives influenced their reflection of reality in their work, made a unique fusion of life conflicts and enriched world culture with colossal achievements in the form of their plays. Beckett and Vampilov have a peculiar tendency to the volatility of being, to its infinite mystery within the general paradigm. Of course, the different cultural and historical context of the writers' lives influenced their reflection of reality in their work, made a unique fusion of life conflicts and enriched world culture with colossal achievements in the form of their plays.

Keywords: Beckett, Vampilov, theater of the absurd, realism, "stagnation", the USSR.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8747-2611>² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2104-0920>³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4455-1640>

Постановка проблеми. Література другої половини ХХ століття вимагає вдумливого прочитання. Примітно, що таке прочитання не може бути суто однорідним – ми постійно можемо його збагачувати новими «знахідками». Навіть самі автори часто просто «передбачали» майбутнє чи лише окреслювали проблеми у сучасному їм середовищі. І саме ці проблеми ставали актуальними (чи зникали) вже в ХХІ столітті. Абсурдність виявилась дуже привабливою для письменників, оскільки вони побачили в ній дивовижний потенціал. Про це так написав Володимир Войнович: «Но дело в том, что, как показывает исторический опыт, именно абсурдные или, даже сказать точнее, идиотские идеи как раз легче всего овладевают умами масс» [5, с. 263].

Привабливість абсурду редукувалася потребою донести ідею читачу (глядачу) в більш-менш зрозумілій формі. Відповідно реалізм не втрачав актуальності, але він значно видозмінився – він почав грати роль почасті трагікомічну. Бо чим більш «серйозно» персонажі сприймали «життя», тим більш кумедними і безпорадними вони виглядали. Реальність виявилася багатогранною та вимагала заглиблення в психологізм, ревізії мотиваційних та зображальних засобів. Тільки твори з тонкою організацією побудови психіки ліричних героїв почали отримувати живий відгук у читачів. Бекет та Вампілов належать до одних з вищих шаблів «нових пошуків». Вони зуміли досягти високого рівня психологічного проникнення в сутність буття, продемонстрували хиткість межі між реальністю та абсурдом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Література другої половини ХХ століття вже неодноразово потрапляла в коло наших дослідницьких інтересів. Особливу увагу ми надавали ролі особистості в літературному процесі, формуванню інтелектуального кістяка ідей творів та пошуків їх реалізації [3].

Творчість Бекета розглядається в різних аспектах. Дослідник Н.В. Кулинич особливу увагу в творчості Бекета надає стражданням: «Символіка «страждання» охоплює хвороби ніг, зору, слуху, пухлини, на які страждають бекетівські персонажі, а також механічні прилади, які нерозривно поєднані з людським тілом та є допоміжними засобами покращення зору та полегшення пересування. Останнім виділимо комплекс образів-символів «самотності/замкненості» людини: запис самотнього голосу, що протиставляється музиці, темрява, острів» [7, с. 257].

В той же час О. Мартинова переконливо доводить наявність у творчому арсеналі Бекета при створенні «Чекаючи на Годо» своєрідної клоунади: «Действительно, трудно воспринимать серьезно человека, поднимающего экзистенциальные вопросы, когда у него расстегнута ширинка. Беккет с легкостью смешивает высокое и низкое, свойственный клоунаде инфантилизм героев он ярко раскрывает через «вечные вопросы». Владимир рассуждает о приближающейся смерти – «последнем моменте» (у Исаева: «последняя минута»), в это время Эстрагону, ценой невероятных усилий, удается снять свой башмак, он переворачивает, трясет его» [8, с. 35].

Творчий доробок Вампілова також приваблює науковців своєю глибиною. При цьому аналізу-

ються всі грані літературної основи твору «Старший син». Наприклад, К. Деменева звертає свою увагу на роль родини: «Семья, по существу, уже не представляет собой рода, где человек ощущает себя частью общего тела и общей души. Ее ценности в большинстве случаев проигрывают в сравнении со свободой воли личности, которая ищет иных форм достраивания себя в бытие. Семья еще сильна: заявляя свои права на человека, она апеллирует к инстинктам, которые формировались тысячелетиями, но она не защищена от вторжения чужаков, лишена былой незыблемости и устойчивости» [6, с. 25].

Дослідниці Ольга Богданова та Валентина Тихоненко йдуть «ще далі». За їх припущенням в п'єсі закладений потужний «посил» до «безумності світу»: «с первых картин пьесы Вампилова становится ясно, что перед выбором (тем или иным) стоит практически каждый из героев драмы, так как мир вампиловского текста целиком опосредован и еще одним сквозным мотивом – мотивом сумасшествия: каждый из персонажей в тот или иной момент кем-то из героев определяется как «сумасшедший», и, соответственно, весь окружающий героев мир оказывается миром безумным (обезумевшим)» [2, с. 17].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В статті розглядається проблема балансу абсурду та реальності в п'єсах Вампілова та Бекета.

Мета статті. В роботі ми намагаємося подати об'єктивну оцінку успішності художніх трансформацій в п'єсах Бекета та Вампілова.

Виклад основного матеріалу. У Бекета та Вампілова відстежується своєрідна тенденція до хиткості буття, до його нескінченної загадковості в межах загальної парадигми. Безумовно, що різний культурно-історичний контекст життя письменників вплинув на їх відображення реальності в творчості, здійснив унікальний сплав життєвих колізій та збагатив світову культуру колосальними надбаннями – їх п'єсами.

В своєму дослідженні ми взяли дві знакові роботи метрів – п'єсу «Чекаючи на Годо» (1949; «En attendant Godot») Семюеля Бекета та «Старший син» (1967) Олександра Вампілова. В цих творах ми бачимо різний підхід до досягнення дійсності. Умовно у Бекета ми можемо спостерігати трансляцію реальності за допомогою абсурду, а у Вампілова – навпаки. При цьому відмінність підходів тільки додає об'єму загальному розумінню цих творів, допомагає читачу/глядачу зануритись у багатий внутрішній світ персонажів п'єс. Варто зауважити, що багатство тут умовне – йдеться про нечувану психологічну глибину зображення сутності людини, про надзвичайний асоціативний ряд та про високий потенціал трактування дійових осіб та сюжетних ліній.

Безумовно, що література другої половини ХХ століття має надзвичайно широкий спектр художніх прийомів. Бекет та Вампілов нами обрані не випадково – вони вважаються новаторами свого часу, їх п'єси виступають і по сьогодні предметом досліджень науковців та джерелом інтелектуального та емоційного пошуку наших сучасників. Існує значна вірогідність, що вони не втраять актуальності й в майбутньому. Бекет має при цьому дійсно СВІТОВУ аудиторію,

творчість Вампілова менш знання для широкого міжнародного загалу (але для пострадянського простору вона все ще є впізнаваною). Частково популярності цим творам додають надзвичайно вдалі екранізації («Чекаючи на Году» – Ірландія, 2001; «Старший син» – СРСР, Ленфільм, 1975).

Бекет тяжів до абсурду, бо вважав його найбільш відповідним для відображення реальності. Парадоксально, але «театр абсурду» виник саме як інструмент правдивого відображення світу, бо реалізм з цим завданням «не впорався». Реалізм, на думку прибічників «театру абсурду», обікрав дійсність, бо виявився занадто примітивним для відстеження багатоманітності реальності. Саме спрощення подій та тим більше мотивів призвело до дискредитації реалізму в очах апологетів «театру абсурду» – вони відмовилися від механічної передачі реальності та навіть від художнього узагальнення дійсності в її класичному розумінні. Ця відмова призвела саме до абсурду – дійсність постала в якості розрізнених «спалахів» почуттів і думок, сюжет перемістився в царину ілюзорного абстрактного світу, а «ліричні герої» стали почасти тотожні пацієнтам психіатричних лікарень з відповідним рівнем діалогів та міркувань.

Здавалося, що подібний підхід приречений на фіаско та неспроможний закріпитися в «серйозній літературі». Видавалося, що неможливо буде відрізнити високохудожні твори від посередніх при подібному підході (щось подібне культура переживала при «перетравленні» «Чорного квадрата» Казимира Малевича – де гарантія, що картина за сотні мільйонів доларів не може бути створена дітьми?) Та побоювання здебільшого виявилися марними – «театр абсурду» посів своє місце в історії літератури, його новаторства виявилися ще й не такими радикальними (як деякі подальші експерименти митців).

Семюель Бекет постійно здійснював експерименти з художньою тканиною творів – найбільше його пригнічувала одноманітна буденність. Для нього сірі будні були жахливим вироком. При цьому цей «вирок» є доволі потужним мотивом п'єси «Чекаючи на Году» – «Я також схилився до цієї думки. ... Все життя я її відкидав, запевняв себе: зваж, Владімір, хіба ти усе випробував? І я знову кидався в бійку» [1, с. 341]. Владімір цією реплікою на самому початку твору демонструє постійну боротьбу з думкою про марність існування. В якийсь момент він знову і знову «кидається в бійку». Примітно, що на момент «дії п'єси» Естроган та Владімір знаходяться вже в стані «горстки попелу», дві рефлексуючі постаті в порожньому умовному світі.

У Олександра Вампілова в п'єсі «Старший син» головні герої також удвох опинилися в скрутних обставинах. Але Сильва та Бусигін докладають зусиль заради «покращення свого стану». Об'єктивна дійсність, звісно, підказує їм марність спроб: «Пустые хлопоты. Звонил в три квартиры... А кругом столько теплых квартир... Что квартир! А сколько выпивки, сколько закуски... Опять же, сколько одиноких женщин! Ррр! Это всегда выводит меня из себя.» [4, с. 102–103].

Реалізм Вампілова та абсурд Бекета мають приблизно однакову вагу в експозиції творів – крізь призму «загубленості» та «невпорядкованості» демонструється нездатність людини при-

лаштуватися до навколишнього світу. Навіть вдавана «влаштованість» (десь її мав уособлювати «тертий калач» Сильва) легко розлітається на друзки при зіткненні з «справжньою реальністю». Цю закономірність вже помітили не тільки філософи і творчі люди – американський підприємець, засновник інтернет-магазину Amazon.com Джефф Безос (Jeffrey Preston Bezos) так сформулював «комерційну варіацію» своєрідності буття: «Any business plan won't survive its first encounter with reality. The reality will always be different. It will never be the plan» (<https://www.forbes.com/quotes/11389/>).

Залишки «здорового глузду» виконують в порівнювальних п'єсах швидше комедійну роль. Коли герої починають міркувати про те, «як все має бути», то вони цілком стають водевільними персонажами (чи «традиційними» простаками). Реальне життя дихає на них смертельним холодним подихом, за кожним новим поворотом долі чатує небезпека. Позбутися нав'язливого відчуття загубленості майже неможливо – люди замулюються в ньому і лише імітують «діяльність». Звичайно, що можна зробити рішучі кроки – вони в змозі розірвати порочне коло. У Вампілова таким рішучим персонажем є Бусигін, що формує навколо себе «нову дійсність». Свою життєву концепцію він вибудовує у відповідності до «певних знань». На банальну пропозицію Сильви використати для пошуку прихистку побрехеньку, що «за ними гоняться розбійники», Бусигін сміється:

«БУСЫГИН. Плохо ты знаешь людей.

СИЛЬВА. А ты?

БУСЫГИН. А я знаю. Немного. Кроме того, иногда я посещаю лекции, изучаю физиологию, психоанализ и другие полезные вещи. И знаешь, что я понял?

СИЛЬВА. Ну?

БУСЫГИН. У людей толстая кожа, и пробить ее не так-то просто. Надо соврать как следует, только тогда тебе поверят и посочувствуют. Их надо напугать или разжалобить» [4, с. 103].

При цьому роздуми про «загальнолюдські цінності» Вампілов використовує «тараном»:

«БУСЫГИН (СИЛЬВЕ). Что я говорил? (Он тянет время, греется.) Ночью всегда так: если один, значит, вор, если двое, значит, бандиты. (Васеньке.) Нехорошо. Люди должны доверять друг другу, известно тебе это? Нет?... Напрасно. Плохо тебя воспитывают.

СИЛЬВА. Да-а...

БУСЫГИН. Ну отцу твоему, допустим, некогда...

ВАСЕНЬКА (перебивает). Зачем вам отец? Что вам от него надо?

БУСЫГИН. Что нам надо? Доверия. Всего-навсего. Человек человеку брат, надеюсь, ты об этом слышал. Или это тоже для тебя новость? (Сильве.) Ты только посмотри на него. Брат страждущий, голодный, холодный стоит у порога, а он даже не предложит ему присесть.

СИЛЬВА (до сих пор слушал Бусыгина с недоумением, вдруг воодушевляется – его осенило). Действительно!

ВАСЕНЬКА. Зачем вы пришли?

БУСЫГИН. Ты так ничего и не понял?

ВАСЕНЬКА. Конечно, нет» [4, с. 109].

Для радянського письменника подібна абсурдність гасел була більш-менш зрозуміла, як

і для його читачів / глядачів. Офіціоз настільки відірвався від реальності, що в масовій культурі подібні сентенції набули суту характер знуцання, показу поверховості та розраховувалися на створення кумедного антуражу. Особливо гоме-ричний сміх вони викликали, коли подібні роз-думи сприймалися за «чисту монету». Так у філь-мі «Діамантова рука» гостра сатира досягнута фразою: «Я не знаю, как там в Лондоне. Может, там собака друг человека. А у нас – управдом друг человека».

Для наших сучасників важко уявити поді-бний розрив парадигми – офіціоз культивував слово «товариш» на самому високому рівні, воно втілювало всі «найкращі чаяння радянської лю-дини», використовувалося у якості звертання (тільки між антагоністами воно замінювалося сухим «громадянин/громадянка»). Тому високий рівень слова «товариш» закарбовувався в свідо-мості людей, подекуди навіть зустрічаючи щи-рий відгомін (що не дивно, бо люди часто шу-кають «щось світле», особливо в мороці життя). Часто поетично культурно-історичний контекст додавав слову «товариш» додаткової пафосності:

Говорил мне отец: «Ты найди себе слово,
Чтоб оно, словно песня, повело за собой.
Ты ищи его с верой, надеждой, любовью.
И тогда оно станет твоею судьбой».

Я искал в небесах и среди дыма пожарищ,
На зеленых полянах и в мертвой золе.
Только кажется мне, лучше слова «Товарищ»
Ничего не нашел я на этой земле.

В этом слове судьба до последнего вздоха,
В этом слове надежда земных городов.
С этим словом святым поднималась эпоха –
Алый парус надежды двадцатых годов.

Батальоны встают, сено хрупают кони,
И труба прокричала в холодной цепи.
И морозная ночь в заснеженной попоне
Мне напомнила топот в далекой степи.

Там по синим цветам бродят кони и дети,
Мы поселимся в этом священном краю.
Там небес чистота, там девчонки как ветер,
Там качаются в седлах, «Гренаду» поют.

Автор пісні «Слово товариш» Михайло Леонідович Анчаров в ті самі роки створив і інший популярний шлягер – «Песенка про психа из больницы имени Ганнушкина, который не отдавал санитарам свою пограничную фуражку». Не будемо її тут наводити, але вона набула неабиякої популярності в «неформальному форматі». Абсурдність радянської дійсності полягала у по-части подвійному житті – для офіціозу створю-валися одні твори (за них отримували гонорари, вони тиражувалися, отримували схвальні рецен-зії тощо), а «для душі» – інші (вони отримували визнання в народних масах, виконувалися часто під гітару та були «на межі» дозволеного).

Так само Бекет апелює до «людських ціннос-тей» вже «устама Поццо»: «Поццо (зупиняється). Але ж ви все-таки люди. (Надягає окуляри). Нас-кільки я бачу. (Знімає окуляри). Тієї ж породи,

що і я. (Заходиться реготом). Такої ж породи, як і Поццо. Божа подобизна!» [1, с. 352]. У Бекета поняття «людина» обігрується в соціальному кон-тексті – Поццо знуцається з невдах. Примітно, що вони й самі визнають свій «втрачений статус»: «Владімір. Взявшись за руки, ми були б серед перших, хто дав сторчака з Ейфелевої вежі. Як ми тоді трималися, як були вбрані! Пізно тепер про те згадувати. Зараз нас би туди й близько не підпустили» [1, с. 342]. Ще більша «соціальна від-стань» простежується в епізоді з недоїдками. Хит-ка рівність людей турбувала Бекета – він тонко іронізує над складнощами соціальних перепер-тій, що піднімають одних і опускають інших.

Естрагон і Владімір втілюють образи «колиш-ніх людей», що ледь животіють на грані життя та смерті (при цьому реальність їхнього життя вже доволі умовна, бо в «реальності» їх фактично не-має). Подібний стан описав Альбер Камю в романі «Чума», коли медична фраза «пульс стає ниткопо-дібним, і щонайменший порух може спричинитися до смерті» трактується як філософське твердження про те всі люди на Землі зависаємо на нитці. При тому письменник припускає, що три чверті лю-дей – це вже точна цифра – поспішає зробити цей самий незначний порух, що їх і доконає. «Колишні люди» повинні повторити подвиг барана Мюнхау-зена і витягти самі себе з болота, що їх щохвилини поглинає. Ще в них є надія на Годо.

Та очікування просякнуті абсурдом:

«Естрагон. Гарна місцинка. (Обертається, йде до рампи, оглядає зал). Звабні простори. (Обер-тається до Владіміра). Гайда туди.

Владімір. Не можна.

Естрагон. Чому?

Владімір. Ми чекаємо на Годо.

Естрагон. Справді. (Пауза). А ти певен, що це саме тут?

Владімір. Що саме?

Естрагон. Що саме тут треба чекати?

Владімір. Він сказав, біля дерева» [1, с. 345].

Очікування «колишніх людей» зосереджені на зовнішніх атрибутах, бо це відволікає їх від неминучої зустрічі з реальністю (а ще точні-ше – з суттю ситуації, бо в їх свідомості «ЯК ЧЕ-КАТИ?» зміщує головне – «НАВІЩО ЧЕКАТИ?»). Часто їх поведінка просто є відволіканням уваги від жалюгідного становища. Шлях механічного скидання пут соціальної несправедливості Бекет демонструє трагікомічно крізь абсурдність ситуа-ції Поццо та Лакі. Естрагон і Владімір при нама-ганні втрутитися в ситуацію виглядають повними профанами, що тільки поглиблюють конфлікт.

Бекет натякає, що соціальна інженерія тоталітарних країн приречена на невдачу – немож-ливо усунути несправедливість механічно, бо це призведе до ще більшої несправедливості. Вампі-лов навіть не торкався цієї болючої теми, бо його батька було репресовано та страчено в роки подібною «чистки». Держава сама взяла на себе від-повідальність розділити людей: «...генеральная «очистка» страны от «бывших людей», в самом ши-роком значении этого термина, то есть от всех ка-тегорий «традиционных» врагов советской власти (в терминологии НКВД – лиц с «компрометиру-ющим социальным и политическим прошлым»): от «недобитых» кулаков, бывших помещиков, цар-ских чиновников, белых офицеров, «церковни-

ков», есеров, меньшевиков и т. д., а также от уголовников-рецидивистов. Их массовыми арестами и расстрелами НКВД должен был ликвидировать «повстанческую базу» в СССР на случай войны» [9, с. 36]. Вампілов і Бекет близькі до біблійного розуміння неможливості почасти розмежувати хорошу й погану складові в людській природі – тут вони втілюють ідею біблійної притчі про пшеницю та кукіль (Євангеліє від Матвія 13:24-30, 36-43).

Близькість добра і зла посилює відчуття хиткості реальності, оцінка якої почасти залежить від суб'єктивної оцінки оточуючих. І тут абсурд Бекета дає звичайно більше простору для маневру, ніж реалізм Вампілова (тому театр абсурду і обрав відповідний шлях). Добро і зло не тільки перемішано в реальному житті, абсурдна й сама парадигма «ярликів господар/раб» – «Поццо. Зважте, що й я міг би бути на його місці, а він – на моему. Якби все це склалося саме так» [1, с. 360]. Поццо визнає випадковість свого становища, але не бачить реальних важелів змінити його в ту чи іншу сторону. Відповідно він усувається від «глобального зла», наближаючись до проміжних величин. Письменників ХХ століття ці фактори неоднорідності людської природи приваблювали глибиною і новизною інтерпретацій. Свої роздуми вони часто маркували відповідними епіграфами: «Я – часть той силы, что вечно хочет зла и вечно совершает благо» (епіграф з «Фауста» Гете, що використовує М. Булгаков у «Мастері та Маргариті») і «Ты должен сделать добро из зла, потому что его больше не из чего сделать» (епіграф з «Все королівське військо» Роберта Воррена, що використовують брати Стругацькі в «Пікніку на узбіччі»).

Бекет тонко відчував тенденції руйнації людських взаємин внаслідок грубого втручання «сили». В творі відчутно відлуння нещодавньої війни – Друга світова війна ледь тоді скінчилась і сам письменник брав в ній посильну участь. Тому зловісно Бекет вкладає в уста брутального персонажа Поццо жакливе гасло Бухенвальду: «Кожному свое» [1, с. 360]. Абсурдність реальності разуче демонструється нездатністю людиною контролювати процеси осмислення буття. У Вампілова реалізм форми також демонструє абсурдність вмісту – герої його твору також абсурдні і невпорядковані, чіпляються чи то за інстинкти, чи то за примарні надії. І всі хочуть «десь дітися», сподіваються на примарні надії.

Творча манера Бекета та Вампілова дозволяла залишити елемент справжньої надії. У п'єсі Бекета це хлопчик – він раз-позраз приносить новину про скору зустріч з Годо. У Вампілова подібний хлопчик наявний в «Качиному полюванні», щоправда він приносить жалобний вінок

з написом «Незабутньому передчасно згорілому на роботі Зілову Віктору Олександровичу від невтішних друзів». А в «Старшому сині» головною надією виступає Бусигін – він проходить своєрідний розвиток від баламута-жартівника до спасителя родини Сарафанових від неминучого кінця.

Жартівливість допомагає розрядити гнітючу атмосферу. Естрагон та Владімір постійно хочуть вкоротити собі віку. Навіть в кінці п'єси вкотре вони наважуються на цей радикальний крок. Але цей крок залишається завжди нереалізованим, оскільки вони так само продовжують жити, страждати та сподіватися. Вони «не рухаються з місця». Вампілов також міг запропонувати такий варіант розвитку подій для деяких героїв «Старшого сина», але за умов радянської офіційної літератури подібні суїцидальні мотиви могли закрити дорогу п'єсі до публікації та постановки. Тому навіть самий «потенційно перспективний» на цю лінію Васенька просто хоче «десь поїхати», навіть збирає рюкзак і бере паспорт. Хоча тема самогубства обіграна Вампіловим в п'єсі «Качине полювання», що є доволі рідким явищем для радянської літератури.

Висновки і пропозиції. Ми лише коротко торкнулися зв'язку реалізму та абсурду у творчих доробках Бекета та Вампілова. Кожний з них по своєму намагався відтворити реальність. При цьому драматург зіштовхується з колосальними труднощами – реалізм не вдовольняє широту і глибину охоплення дійсності, а абсурд вимагає пошуку зрозумілих виражальних засобів. Бекет вдало витримав баланс між «зрозумілим» і «незрозумілим», заклавши в п'єсі «Чекаючи на Годо» ще й чималий потенціал для всебічного трактування подій та персонажів. Абсурдність реальності була реалізована з дотриманням можливості лишатися в рамках смислового наповнення тексту (деяка «сплутаність свідомості» наявна дозвано, наприклад, в обширному монолозі Лакі).

Вампілов не виходив за межі реалізму. Але його творча манера передбачала встановлення виразу реальності, що «не відповідає проекту». Він у творі «Старший син» близький до деяких творів Сартра та Камю – реальність демонструє абсурд. Реальність світу містить в собі безліч питань по самоідентифікації, відповіді на які часто абсурдні. Особлива увага надається невідповідності очікувань і їх реалізації, нерозумінню причино-наслідкового зв'язку, за яким «працює всесвіт». Про це мудро ще зауважив Екклізіаст: «І звернувся я й добачив під сонцем, що не швидким допадаєсь нагорода за побіг; не хоробрим – перемога; не мудрим – хліб; не розумним – багатство, й не тямущим – ласка, тільки час і случай у всім» (Екл 9:11, переклад Куліша).

Список літератури:

1. Бекет Семюел. Чекаючи на Годо. Переклад з французької: Володимир Діброва // Збірка «Французька п'єса ХХ століття. Театральний авангард». Київ : Основи, 1993. С. 341–413.
2. Богданова О.В., Тихоненко В.А. Мотивная система комедии А. Вампилова «Старший сын». *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2019. № 12(7). С. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.30853/filnauki.2019.7.3>
3. Братусь І.В., Кузьменко Г.В. Деякі культурно-історичні аспекти самоідентифікації особистості «інтелектуалів» у творах другої половини ХХ століття. *Art-платформа*. 2020. № 1. С. 39–68. DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.2.2.2020.229-254>
4. Вампилов Александр. Избранное. Москва : Согласие, 1999. 778 с.
5. Войнович Владимир. Сказки для взрослых. Москва : «Вагриус», 1996. 446 с.
6. Деменева К.А. Архаика и новаторство в пьесе А. Вампилова «Старший сын». *Вестник Челябинского государственного университета*. 2008. № 26. С. 22–26.

7. Кулинич Н.В. Мотиви й мотивні комплекси драматургії С. Беккета. *Мировая литература на перекрестье культур и цивилизаций*. 2013. № 7–1. С. 124–131.
8. Мартынова О.Ю. Анализ сценического языка пьесы С. Беккета «В ожидании Годо». *Театр. Живопись. Кино. Музыка*. 2009. № 3. С. 34–52.
9. Охотин Н., Рогинский А. Из истории «немецкой операции» НКВД 1937–1938 гг. *Наказанный народ*. Москва, 1999. С. 35–74.

References:

1. Beket Semyuel (1993) Chekaiuchy na Hodo [Waiting for Godot]. *Collection "French play of the twentieth century. Theatrical avant-garde*. Kyiv: Osnovy, p. 341–413. (in Ukrainian)
2. Bohdanova O.V., Tykhonenko V.A. (2019) Motyvna systema komedyi A. Vampylava «Starshyy syn» [Motive system of A. Vampilov's comedy "The Eldest Son"]. *Fylohycheskye nauky. Voprosy teoryi y praktyky*, vol. 12(7), pp. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.30853/filnauki.2019.7.3> (in Russian)
3. Bratus I., Kuzmenko H. (2020) Deyaki kulturno-istorychni aspekty samoidentyfikatsiyi osobystosti «intelektualiv» u tvorakh druhoyi polovyny XX stolittya [Some cultural and historical aspects of self-identification of the personality of "intellectuals" in the works of the second half of the twentieth century]. *Art-platforma*. Kyiv, no. 1, pp. 39–68. DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.2.2.2020.229-254> (in Ukrainian)
4. Vampylav A. (1999) Yzbrannoe [Favorites]. Moscow: Sohlasye, 778 p. (in Russian)
5. Voynovych V. (1996) Skazky dlya vzroslykh [Tales for adults]. Moscow: "Vahryus", 446 p. (in Russian)
6. Demeneva K.A. (2008) Arkhayka y novatorstvo v pese A. Vampylava «Starshyi sin» [Archaism and innovation in the play by A. Vampilov "The Elder Son"]. *Vestnyk Cheliabynskoho hosudarstvennoho unyversyteta*, no. 26, pp. 22–26. (in Russian)
7. Kulynych N.V. (2013) Motyvy y motyvni komplekxy dramaturhii S. Bekketa [Motives and motive complexes of S. Beckett's drama]. *Myrovaia lyteratura na perekreste kultur y tsyvylyzatsiyi*, no. 7–1, pp. 124–131. (in Ukrainian)
8. Martynova O.Yu. (2009) Analiz stsenycheskoho yazyka pesy S. Bekketa «V ozhydanyy Hodo» [Analysis of the stage language of S. Beckett's play "Waiting for Godot"]. *Teatr. Zhyvopys. Kyno. Muzyka*, no. 3, pp. 34–52. (in Russian)
9. Okhotyn N., Rohynskyy A. (1999) Yz ystoryi «nemetskoi operatsyy» NKVD 1937–1938 hh. [From the history of the "German operation" of the NKVD 1937–1938]. *Nakazannyi narod*, pp. 35–74. (in Russian)